

Mihovil Rismondo*

Ugovori o socijalnom osiguranju između država sljednica bivše SFR Jugoslavije i stjecanje mirovine zbrajanjem staža iz više država sljednica

Sadržaj

1. Uvod
2. Ugovori između Hrvatske i ostalih država sljednica
3. Ugovori između ostalih država sljednica
4. Primjena ugovora o socijalnom osiguranju
5. Zaključak

1. Uvod

Prestankom postojanja SFR Jugoslavije prestalo je postojati jedinstveno tržište rada u toj državi i prestao se primjenjivati sustav mirovinskog osiguranja uspostavljen Zakonom o osnovnim pravima iz mirovinskog osiguranja¹, prema kojemu se pravo na mirovinu stjecalo na temelju jedinstveno utvrđenog mirovinskog staža, zbrajanjem razdoblja toga staža navršenog na području čitave bivše federalne države. Iako je taj zakon nakon 1991. preuzet u nacionalna zakonodavstva o mirovinskom osiguranju država sljednica bivše SFRJ, to je značilo da se od tada on primjenjivao samo kao nacionalni zakon svake od njih, a ne više kao opće važeći propis, kojim se između tih država uspostavlja i provodi jedinstveni pravni sustav mirovinskog osiguranja. Činjenica je da je veliki broj osoba iz pojedinih republika i pokrajina bivše federalne države u potrazi za zaposlenjem migrirao po čitavom njezinom području i tako navršio određena razdoblja mirovinskog staža u više njezinih republika i pokrajina, od kojih je svaka od njih još od 1965. provodila vlastito mirovinsko osiguranje, s vlastitim nositeljem toga osiguranja.² Također, činjenica je i da su nakon raspada SFRJ ostala razdoblja mirovinskoga staža ostvarena izvan pojedinih novonastalih država, na temelju kojih se do tada nisu ostvarila prava iz mirovinskog osiguranja, postala razdoblja mirovinskog staža navršena u inozemstvu. Naime, raspadom SFRJ nisu se odnosi u mirovinskom osiguranju uredili na neki drugi način, kojim se integrirao

* Autor je magistar pravnih znanosti u mirovini iz Zagreba, te autor knjiga i brojnih radova iz područja sustava mirovinskog osiguranja i međunarodne koordinacije sustava socijalne sigurnosti.

¹ Sl. l. SFRJ 23/82, 77/82, 75/85, 8/87, 65/87, 76/88, 74/89, 44/90, 87/90.

² Te su migracije, uz zapošljavanje, tekle sa juga i istoka bivše države prema sjeveru i zapadu, iz manje razvijenih područja prema više razvijenima, što određuje i strukturu razdoblja staža osiguranja u pojedinim slučajevima. Osim toga, prije 1991. samo u Hrvatskoj godišnje je radilo oko 150.000 sezonskih radnika iz drugih republika i pokrajina, ne računajući stalno zaposlene.

mirovinski staž svakoga pojedinca,³ već su novonastale države između sebe sklapale dvostrane (bilateralne) ugovore o socijalnom osiguranju, bez obzira na činjenicu dotadašnjeg postojanja jedinstvenog pravnog područja i tržišta rada u državi koja im je prethodila. Razlozi za sklapanje dvostranih ugovora, a ne samo jednoga višestranog, u ovome području su bili i ostali političke naravi. Jedna od glavnih posljedica dvostranog međudržavnog uređivanja odnosa u mirovinskom osiguranju, pa i u slučaju država sljednica bivše SFRJ, jest ograničavanje zbrajanja mirovinskog staža u svrhu stjecanja i određivanja prava iz mirovinskog osiguranja samo na razdoblja staža osiguranja navršena u dvije države. Takvim dvostranim uređenjem isključena su takva razdoblja navršena u ostalim državama sljednicama, koja su nerijetko od važnosti za ispunjavanje uvjeta za ostvarivanje prava na mirovinu u nekoj od država ugovornica, osobito u slučajevima mirovine za čije je stjecanje uvjet navršenog duljeg mirovinskog staža (npr. prijevremena starosna mirovina).

U nepostojanju višestranog (multilateralnog) međunarodnog uređenja, taj se problem u praksi do sada prevladavao na dva načina:

- prvi, istodobnom primjenom dva ili više dvostranih ugovora o socijalnom osiguranju u istom pojedinačnom slučaju ostvarivanja prava iz mirovinskog osiguranja, kada za to postoje uvjeti (starija praksa), i
- drugi, unošenjem u dvostrane ugovore o socijalnom osiguranju odredaba o zbrajanju razdoblja staža osiguranja navršenih u trećim državama, u svrhu ispunjavanja uvjeta za ostvarivanje prava u odnosnom slučaju (novija praksa).

Međutim, niti ove dvije metode u praksi ne daju zadovoljavajuće rezultate, pa u mnogim slučajevima nije moguće ostvariti pravo na mirovinu iz država u kojima nisu ispunjeni uvjeti zbrajanjem razdoblja staža osiguranja navršena svmo u dvije države primjenom ugovora o socijalnom osiguranju, tako da su te osobe do sada privremeno ili trajno ostale bez prava na mirovinu, za koju su uplaćivali doprinose tijekom radnoga vijeka. S obzirom na važnost ovoga problema za te pojedince i za potrebu da im se omogući stjecanje prava iz mirovinskog osiguranja iz svih država njihova rada ovdje će se obraditi ovaj problem i pokušati potražiti odgovarajuće rješenje, polazeći od regulative u sklopu Međunarodne organizacije rada (MOR). Naime, taj problem već je davno uočen u toj međunarodnoj organizaciji, u kojoj su još 20-ih godina prošloga stoljeća postavljeni temelji za međunarodnu koordinaciju sustava socijalne sigurnosti, koji se provodi primjenom dvostranih i višestranih ugovora o socijalnom osiguranju. U sklopu te organizacije još je davne 1935. donošenjem Konvencije MOR br. 48 o utemeljenju međunarodnog sustava očuvanja prava iz osiguranja za slučaj invalidnosti, starosti i smrti, oblikovan prvi međunarodni višestrani ugovor o socijalnom osiguranju, upravo sa svrhom uspostavljanja zajedničkog pravnog okvira za čuvanje i ostvarivanje prava iz mirovinskog osiguranja u međunarodnim razmjerima.

³ To je, primjerice, preuzimanje očekivanih prava u pojedinim slučajevima (još nerealiziranih razdoblja mirovinskog staža i plaća) iz svih ostalih novonastalih država od strane pojedine takve države, pod određenim uvjetima, kao što je postojanje državljanstva i/ili prebivališta kod pojedinca određenog datuma.

2. Ugovori između Hrvatske i ostalih država sljednica

Hrvatska je sklopila dvostrane (bilateralne) ugovore o socijalnom osiguranju s Bosnom i Hercegovinom⁴, Makedonijom⁵, SR Jugoslavijom⁶ i Slovenijom⁷, kao državama sljednicama bivše SFRJ, a danas ih primjenjuje u odnosima sa Bosnom i Hercegovinom, Crnom Gorom, Makedonijom i Srbijom.⁸ Svi ti ugovori o socijalnom osiguranju sadržavaju odredbe o zbrajanju razdoblja staža osiguranja navršenih u sklopu mirovinskog osiguranja obje države ugovornice, u svrhu ostvarivanja i određivanja prava na mirovinu.⁹ Za slučaj neispunjavanja uvjeta mirovinskog staža navršenog u obje države ugovornice, ti ugovori sadržavaju i odredbu o pribrajanju mirovinskog staža i iz treće države, s kojom su obje države sklopile ugovor o socijalnom osiguranju.¹⁰ Međutim, odredbe tri ugovora o socijalnom osiguranju o kojima je ovdje riječ nisu istoga sadržaja.

Prema Ugovoru Hrvatska – BiH „osiguraniku – državljaninu jedne od država koji i pored primjene stavka 1 ovoga članka, ne ispunjava uvjete za stjecanje prava na davanje u novcu¹¹, nadležni nositelj uzima u obzir i razdoblje osiguranja navršeno u trećoj državi, u skladu s ugovorom o socijalnom osiguranju, sklopljenim s tom državom“.¹²

U Ugovoru Hrvatska - Makedonija, nadalje, stoji da „ako i pored primjene stavka 1 ovoga članka, osoba ne ispunjava uvjete za stjecanje prava na davanje, mjerodavni će nositelj uzeti u obzir i razdoblja osiguranja koja je ta osoba navršila u nekoj trećoj državi s kojom su obje ugovorne strane vezane odvojenim ugovorima o socijalnom osiguranju u kojima se predviđa zbrajanje razdoblja osiguranja, koja se odnose na tu osobu. Ako je samo jedna ugovorna stranka sklopila ugovor s trećom državom, tada će nositelj te ugovorne stranke uzeti u obzir razdoblja

⁴ Ugovor o socijalnom osiguranju između Republike Hrvatske i Bosne i Hercegovine (Ugovor Hrvatska – BiH), NN – Međunarodni ugovori 3/01, 14/01.

⁵ Ugovor između Republike Hrvatske i Republike Makedonije o socijalnom osiguranju (Ugovor Hrvatska – Makedonija), NN – Međunarodni ugovori 16/97, 20/97.

⁶ Ugovor između Republike Hrvatske i Savezne Republike Jugoslavije o socijalnom osiguranju (Ugovor Hrvatska – SRJ), NN – Međunarodni ugovori 14/01, 10/03. Ovaj Ugovor se primjenjuje u odnosima sa Republikom Crnom Gorom i Republikom Srbijom. S Crnom Gorom sklopljen je u međuvremenu novi Ugovor o socijalnom osiguranju, koji još nije stupio na snagu.

⁷ Sporazum o socijalnom osiguranju između Republike Hrvatske i Republike Slovenije, NN – Međunarodni ugovori 16/97, 3/98. Budući da su Hrvatska i Slovenija u međuvremenu postale članice Europske unije, taj se sporazum više ne primjenjuje u odnosima između dvije države, već se od pristupanja Hrvatske u EU primjenjuje Uredba EU 883/2004 o koordinaciji sustava socijalne sigurnosti. Stoga se u ovome prilogu nećemo služiti tim Sporazumom.

⁸ Valja napomenuti da Hrvatska još nije sklopila ugovor o socijalnom osiguranju s novonastalom Republikom Kosovo, kao i to da s tom državom također ne primjenjuje niti dosadašnji Ugovor sa SRJ.

⁹ Čl. 17 st. 1 Ugovora Hrvatska – BiH (bilj. 4), čl. 18 st. 1 Ugovora Hrvatska – Makedonija (bilj. 5) i čl. 16 Ugovora Hrvatska – SRJ (bilj. 6). Prema ovim ugovorima zbrajaju se samo razdoblja provedena u osiguranju, a ne i razdoblja posebnog staža, zato što razdoblja posebnog staža (to su razdoblja provedena izvan osiguranja, kao npr. vrijeme provedeno u ratu) utvrđuje i priznaje svaka od država prema vlastitom zakonodavstvu prigodom određivanja mirovine.

¹⁰ Uvjet obostranog postojanja ugovora o socijalnom osiguranju s trećom državom proizlazi iz toga što se ovim ugovorima uspostavlja jedinstveno pravno područje i pravna veza između zakonodavstava o mirovinskom osiguranju dvije države ugovornice, pa nema razloga da se tako nešto ne priznaje i s tom trećom državom. Izraz „treća država“ u ovome slučaju ne znači ograničavanje zbrajanja razdoblja mirovinskog staža unutar samo tri države, može se raditi i o potrebi zbrajanja tih razdoblja navršenih u više država.

¹¹ Izrazi „davanje u novcu“ ili samo „davanje“ ovdje znače mirovinu, ali zbog razlika u mirovinskim sustavima pojedinih država, ti se izrazi koriste jer obuhvaćaju sve mirovine, bez obzira na njihov normativni naziv.

¹² Čl. 17 st. 3 Ugovora Hrvatska – BiH (bilj. 4).

osiguranja koja je dotična osoba ostvarila u trećoj državi, ako se ugovor s tom državom odnosi i na tu osobu“.¹³

Što se tiče Ugovora Hrvatska – SRJ, tim ugovorom je određeno da „osiguraniku – državljaninu jedne od država ugovornica koji, i pored primjene stavka 1 ovoga članka ne ispunjava uvjete za stjecanje prava na davanje, nadležni nositelj uzima u obzir i mirovinski staž navršen u trećoj državi s kojom obje države ugovornice imaju sklopljene ugovore o socijalnom osiguranju“.¹⁴

Može se primijetiti da sva tri ugovora o socijalnom osiguranju imaju odredbe o pribrajanju razdoblja osiguranja navršenih u trećim državama, ako nije ispunjen uvjet minimalnog staža osiguranja za ostvarivanje prava na mirovinu prema nacionalnom zakonodavstvu neke od država ugovornica, zbrajanjem njihovih razdoblja osiguranja. Ugovori sa BiH i SRJ tu pogodnost uvjetuju postojanjem državljanstva jedne od država ugovornica, dok Ugovor sa Makedonijom ne sadržava taj uvjet. Ali, Ugovor Hrvatska – Makedonija primjenjuje se samo na samo hrvatske i makedonske državljane,¹⁵ a ne i na državljane ostalih zemalja,¹⁶ bez obzira na to što su oni bili zaposleni i osigurani u Hrvatskoj ili Makedoniji, pa je i u slučaju toga ugovora o socijalnom osiguranju pogodnost računanja staža osiguranja navršenog u trećoj državi zapravo ograničena na državljane dvije države ugovornice, kao u prethodna dva slučaja. Ipak, a za razliku od druga dva ugovora, Ugovor Hrvatska – Makedonija sadržava i mogućnost zbrajanja razdoblja osiguranja iz treće države jednostrano, tj. i kada je samo jedna država ugovornica sklopila ugovor o socijalnom osiguranju s trećom državom, pa u tom pogledu pruža šire mogućnosti, s jedne strane, iako je s druge strane ograničavajući, jer se ne primjenjuje na državljane ostalih država, osim hrvatskih i makedonskih.

3. Ugovori između ostalih država sljednica

Druge države sljednice bivše SFRJ između sebe također su sklopile i primjenjuju dvostrane ugovore o socijalnom osiguranju. Stoga će se ovdje ispitati još odredbe o zbrajanju razdoblja osiguranja i razdoblja navršenih u trećim državama ugovora o socijalnom osiguranju između Bosne i Hercegovine i Makedonije¹⁷, Bosne i Hercegovine i SR Jugoslavije¹⁸, Bosne i Hercegovine i Slovenije¹⁹, Srbije i Slovenije²⁰, Srbije i Crne Gore²¹, te Srbije i Makedonije²². Svi

¹³ Čl. 18 st. 2 Ugovora Hrvatska – Makedonija (bilj. 5).

¹⁴ Čl. 16 st. 3 Ugovora Hrvatska – SRJ (bilj. 6).

¹⁵ Čl. 3 Ugovora Hrvatska – Makedonija (bilj. 5). U tom pogledu, ovaj je Ugovor ograničavajući, ali i nesuvremen (takvi ugovori o socijalnom osiguranju nazivaju se i zatvorenim ugovorima). Obuhvat osoba samo na temelju državljanstva karakteristika je ugovora o socijalnom osiguranju sklopanih u praksi bivše SFRJ do šezdesetih godina prošloga stoljeća. Prema novijem shvaćanju i praksi pri sklapanju ugovora o socijalnom osiguranju, njima se obuhvaćaju sve osobe koje su ili su bile zaposlene i osigurane u nekoj od država ugovornica, samo prema činjenici njihovog osiguranja i rada, a ne i prema njihovom državljanstvu (to su tzv. otvoreni ugovori).

¹⁶ Za razliku od Ugovora Hrvatska – Makedonija, ostala dva ugovora primjenjuju se na sve osobe koje su bile obuhvaćene mirovinskim osiguranjem u državama ugovornicama, bez obzira na njihovo državljanstvo, i članove njihovih obitelji (čl. 3 Ugovora Hrvatska – BiH (bilj. 4) i čl. 3 Ugovora Hrvatska – SRJ (bilj. 6)).

¹⁷ Ugovor između BiH i Republike Makedonije o socijalnom osiguranju (Ugovor BiH – Makedonija), Sl. gl. BiH – Međunarodni ugovori 1/06.

¹⁸ Sporazum između BiH i SR Jugoslavije o socijalnom osiguranju (Sporazum BiH – SRJ), Sl. gl. BiH – Međunarodni ugovori 16/03.

¹⁹ Sporazum o socijalnom osiguranju između BiH i Republike Slovenije (Sporazum BiH – Slovenija), Sl. gl. BiH – Međunarodni ugovori 8/07.

navedeni ugovori (ili sporazumi²³) o socijalnom osiguranju sadržavaju opću odredbu o zbrajanju razdoblja staža osiguranja u svrhu ostvarivanja i određivanja prava na mirovinu.²⁴ Također, svi ti ugovori sadržavaju i odredbe o uračunavanju staža osiguranja navršenog u trećim državama, s kojima su strane ugovornice sklopile i primjenjuju ugovor (sporazum) o socijalnom osiguranju, ali samo za državljane država ugovornica, a ne i za ostale osobe, koje su obuhvaćene ugovorom.²⁵ Valja napomenuti i to da svi ti ugovori imaju iste odredbe o osobama na koje se primjenjuju (primjenjuju se na sve osobe, koje su ili su bile obuhvaćene mirovinskim osiguranjem u nekoj od država ugovornica, bez obzira na njihovo državljanstvo, te na članove njihovih obitelji).²⁶ Stoga, primjenom odredaba o zbrajanju razdoblja osiguranja, iz mogućnosti uračunavanja staža osiguranja iz trećih država u slučaju potrebe isključene su također osobe koje nisu državljani neke od strana ugovornica, jednako, kao u prethodnom primjeru ugovora koje je sklopila i primjenjuje Hrvatska.

4. Primjena ugovora o socijalnom osiguranju

Međunarodni ugovori o socijalnom osiguranju, pa tako i ovi ugovori sklopljeni između država sljednica bivše SFRJ, samo su sredstvo za koordinaciju nacionalnih sustava mirovinskog osiguranja i primjenu njihovih zakonodavstava u pojedinim slučajevima ostvarivanja prava iz mirovinskog osiguranja, jer se prava iz toga osiguranja ostvaruju iz svakoga od tih sustava posebno, a prema uvjetima iz zakonodavstva toga sustava. U slučajevima zbrajanja razdoblja osiguranja navršenih u tri i više država, radi ostvarivanja i određivanja mirovine, pravni režim za postupanje određen je ugovorom o socijalnom osiguranju čija se primjena traži, povodom zahtjeva za ostvarivanje prava u odnosnom slučaju. Primjerice, ako je postavljen zahtjev za ostvarivanje prava na mirovinu primjenom Ugovora između Hrvatske i BiH, onda će se za pribrajanje staža osiguranja iz treće države primijeniti čl. 17 st. 3 Ugovora Hrvatska – BiH, što znači da će se u slučaju potrebe moći pribrojiti i staž osiguranja koji je državljanin Hrvatske ili BiH ostvario i u Srbiji, jer obje države imaju ugovor o socijalnom osiguranju sa Srbijom. Ali, u slučaju srpskoga državljanina, koji ostvaruje pravo na mirovinu primjenom Ugovora Hrvatska – BiH i bio je osiguran u Hrvatskoj, BiH i Srbiji, ali nema državljanstvo Hrvatske ili BiH, neće biti

²⁰ Sporazum između Republike Srbije i Republike Slovenije o socijalnom osiguranju (Sporazum Srbija – Slovenija), Sl. gl. RS – Međunarodni ugovori 111/09.

²¹ Sporazum između Republike Srbije i Republike Crne Gore o socijalnom osiguranju (Sporazum Srbija – Crna Gora), Sl. gl. RS – Međunarodni ugovori 102/07.

²² Sporazum između Savezne Republike Jugoslavije i Republike Makedonije o socijalnom osiguranju (Sporazum SRJ – Makedonija), Sl. l. SRJ – Međunarodni ugovori 1/01.

²³ U pogledu označavanja pravnih pojmova, nazivi „ugovori“ ili „sporazumi“ ovdje su sinonimi.

²⁴ Čl. 17 st. 1 Ugovora BiH – Makedonija (bilj. 17), čl. 16 st. 1 Sporazuma BiH – SRJ (bilj. 18), čl. 20 st. 1 Sporazuma BiH – Slovenija (bilj. 19), čl. 20 st. 1 Sporazuma Srbija – Slovenija (bilj. 20), čl. 17 st. 1 Sporazuma Srbija – Crna Gora (bilj. 21) i čl. 17 st. 1 Sporazuma SRJ – Makedonija (bilj. 22).

²⁵ Čl. 17 st. 3 Ugovora BiH – Makedonija (bilj. 17), čl. 16 st. 3 Sporazuma BiH – SRJ (bilj. 18), čl. 20 st. 2 Sporazuma BiH – Slovenija (bilj. 19), čl. 20 st. 2 Sporazuma Srbija – Slovenija (bilj. 20), čl. 17 st. 3 Sporazuma Srbija – Crna Gora (bilj. 21) i čl. 17 st. 3 Sporazuma SRJ – Makedonija (bilj. 22). Ipak, u ugovorima BiH – Slovenija i Srbija – Slovenija omogućuje se i zbrajanje staža osiguranja i jednostrano, kada samo jedna od država ugovornica ima ugovor o socijalnom osiguranju s trećom državom.

²⁶ Čl. 3 Ugovora BiH – Makedonija (bilj. 17), čl. 3 Sporazuma BiH – SRJ (bilj. 18), čl. 3 Sporazuma BiH – Slovenija (bilj. 19), čl. 3 Sporazuma Srbija – Slovenija (bilj. 20), čl. 3 Sporazuma Srbija – Crna Gora (bilj. 21) i čl. 3 Sporazuma SRJ – Makedonija (bilj. 22).

moгуće pribrojiti mu staž osiguranja koji je on navršio u Srbiji za ispunjavanje uvjeta za ostvarivanje prava na mirovinu, jer nije državljanin Hrvatske ili BiH.

U primjeni dvostranih ugovora o socijalnom osiguranju, pravo na mirovinu utvrđuje i mirovinu određuje nositelj mirovinskog osiguranja svake države ugovornice posebno, na temelju mirovinskog staža navršenih prema vlastitom zakonodavstvu, a prema potrebi, uz zbrajanje razdoblja osiguranja navršenih u obje države. U skladu sa sadržajem i prirodom tih dvostranih ugovora, staž osiguranja iz treće države pribraja se samo kada ukupna razdoblja staža osiguranja navršena u državama ugovornicama nisu dostatna, i to u svrhu ispunjenja uvjeta za stjecanje prava u odnosnom slučaju, a ne i za određivanje svote mirovine, jer se mirovina određuje u svakoj od država ugovornica, razmjerno navršenome stažu osiguranja i ostalih veličina koje se tom prigodom uzimaju u obzir (plaća i dr.), u svakoj od njih. To je i u skladu s općim načelom uzajamnosti prema kojemu se prava mirovinskog osiguranja zavise o visini plaća (doprinos) tijekom radnoga vijeka i od duljine ulaganja u to osiguranje (mirovinski staž). Stoga, za stjecanje mirovine na temelju staža osiguranja navršenog u trećoj državi provodi se poseban postupak za ostvarivanje prava na dio mirovine prema (drugom) ugovoru o socijalnom osiguranju koji je sklopljen i primjenjuje se s tom trećom državom.

Kako je na početku navedeno, pribrajanje staža osiguranja u trećoj državi/ama u praksi je moguće riješiti istodobnom (kumuliranom) primjenom dva ili više ugovora o socijalnom osiguranju, ako je njihova primjena moguća, tj. kada su ispunjeni uvjeti za njihovu primjenu na osobu koja je u pitanju u odnosnom pojedinom slučaju (ovaj način primjenjuje se u slučaju primjene ranije sklopljenih ugovora, koji nisu sadržavali odredbe o pribrajanju razdoblja osiguranja navršenih u trećim državama).²⁷ Drugi (suvremeni) način za prevladavanje ovoga problema jest izravna primjena odredaba o pribrajanju staža osiguranja u trećoj državi, kada je to predviđeno ugovorom o socijalnom osiguranju, ne ispitujući pri tome, jesu li ispunjeni i uvjeti za primjenu ugovora o socijalnom osiguranju s trećom državom, kao u prethodnom slučaju. Međutim, u slučaju država sljednica SFRJ postoji još jedan razlog za neprimjenjivanje tih odredaba u svim mogućim slučajevima, a to je da su sve te države jedinstvene u ograničavanju mogućnosti pribrajanja staža osiguranja iz treće države na vlastite državljane i državljane druge države ugovornice, iako se ugovori sklopljeni između njih primjenjuju na sve osobe koje su obuhvaćene ili su bile obuhvaćene mirovinskim osiguranjem, bez obzira na njihovo državljanstvo.²⁸ Time je ipak određenome broju osoba, zbog neimanja određenog državljanstva, spriječena mogućnost za ostvarivanje prava na mirovinu, kada im ukupna razdoblja osiguranja, navršena u dvije države ugovornice, nisu dostatna za ispunjenje uvjeta mirovinskog staža u odnosnom slučaju.

5. Zaključak

Kako je kazano na početku, migracije u svrhu zapošljavanja u sklopu bivše federalne države imale su za posljedicu da je nemali broj osoba radio i bio osiguran u tri ili više njezinih bivših republika i pokrajina, što je izazvalo problem zbrajanja staža osiguranja iz trećih država zbog

²⁷ U pravilu, to je uvjet postojanja državljanstva (stariji ugovori) ili postojanja činjenice da se zakonodavstvo o mirovinskom osiguranju svake od država ugovornica u određenom razdoblju primjenjivalo na određenu osobu u odnosnom slučaju, bez obzira na njezino državljanstvo (noviji ugovori).

²⁸ Izuzetak je Ugovor Hrvatska – Makedonija, koji se primjenjuje samo na hrvatske i makedonske državljane.

sadržaja i prirode dvostranih ugovora o socijalnom osiguranju sklopljenih između država sljednica nastalih iz bivše SFRJ. Zbog toga, smatramo, može se potražiti rješenje ovoga problema u primjeni Konvencije MOR br. 48 iz 1935.²⁹

Konvencija br. 48 MOR, između ostalog, uspostavlja obvezu zbrajanja razdoblja staža osiguranja navršenih u svim državama koje su joj pristupile, bez obzira na državljanstvo osobe koja je u pitanju, u svrhu očuvanja i ostvarivanja prava iz mirovinskog osiguranja pojedine njezine države članice.³⁰ Iako je navedena Konvencija na snazi za države sljednice bivše SFRJ (osim Kosova), za sada nije bilo naznaka o mogućoj raspravi između njih o njezinoj primjeni u svim slučajevima potrebe zbrajanja razdoblja osiguranja navršenih između tri i više njih, a u svrhu ispunjenja uvjeta za ostvarivanje prava na mirovinu u pojedinim takvim slučajevima, i to bez obzira na državljanstvo osoba u pitanju. Sporazumom između zainteresiranih država sljednica SFRJ o primjeni odredaba te Konvencije MOR u ovim slučajevima uklonile bi se prepreke za ostvarivanje prava na mirovinu primjenom navedenih dvostranih ugovora o socijalnom osiguranju, o kojima je ovdje bila riječ.

Druga mogućnost bila bi sklapanje višestranog ugovora između svih država sljednica SFRJ o obvezi zbrajanja razdoblja osiguranja navršenih u pojedinim njezinim bivšim republikama i pokrajinama, bez obzira na državljanstvo osobe u pitanju, što iziskuje provođenje postupka za sklapanje toga ugovora.

I konačno, preostaje mogućnost brisanja uvjeta državljanstva dvije države ugovornice u svrhu pribrajanja staža osiguranja navršenog u trećoj državi iz postojećih dvostranih ugovora o socijalnom osiguranju. Ovo rješenje podrazumijeva provođenje posebnih postupaka izmjene svakoga od tih ugovora sklopljenih između država sljednica SFRJ.

Stoga, čini se da je prva mogućnost najrealnija, jer pretpostavlja samo konsenzus zainteresiranih država za primjenu već postojećeg (i važećeg) pravnog okvira. Time bi se svima koji su radili i bili osigurani u državama sljednicama bivše SFRJ, bez obzira na njihovo državljanstvo, omogućilo ostvarivanje prava iz mirovinskog osiguranja, razmjerno njihovom navršenom stažu u svakoj od njih.

²⁹ Ta Konvencija MOR preuzeta je u hrvatski pravni sustav Odlukom o objavljivanju konvencija Međunarodne organizacije rada kojih je Republika Hrvatska stranka na temelju notifikacije o sukcesiji, NN – Međunarodni ugovori 6/95, 11/03, a preuzele su je još BiH, Crna Gora, Makedonija, Srbija i Slovenija. Dostupno na: www.ilo.org/normlex (07. 03. 2014). Osim država sljednica bivše SFRJ, toj Konvenciji pristupili su još Italija i Izrael.

³⁰ Čl. 2 Konvencije (bilj. 29).

Summary

Following the dissolution of Yugoslavia, its successor states have regulated their pension insurance relations by bilateral social security agreements. Such agreements regulate the relations between two countries; therefore, a problem of aggregation of the insurance periods acquired in third-country-successor states occurred, which periods are requisite for granting of the pension entitlement. Therefore, the author suggests the application of the Convention ILO no. 48 Concerning the Establishment of an International Scheme for the Maintenance of rights under Invalidity, Old-age and Widows' and Orphans' Insurance, 1935, applicable to all successor-states of the former Yugoslavia.